

9. Regulile standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu handicap, ONU, Rezoluția 48/96 din 20.12.1993, UNICEF.

http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_08%20SAN_SAN050/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

IMPLEMENTAREA LIMBAJULUI MIMICO-GESTUAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Tatiana BESCHIERU, lector universitar

Summary

This article highlights the importance of studying and implementing the language/language intended for communication between the audience of hearing impaired and the whole society, as well as the role of the interpreter of the mimic language in the Republic of Moldova. The special mention of the dactileme used in the Republic of Moldova and the existence of differences between the sign language according to the country of origin.

În prezent limbajul mimico-gestual este acceptat oficial, prin hotărâre de Guvern nr. 333 din 14.05.2014, publicat în Monitorul Oficial nr. 120-126, intrat în vigoare la data de 23.05.2014. Aici, conform articolului nr. 365, este prezentat și Regulamentul privind prestarea serviciilor de comunicare prin utilizarea limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor cu ajutorul interpretului [1, pp. 10-12]. Acest document conține date concrete cu explicarea prestării serviciilor de comunicare, drepturile și obligațiile interpretului asociației surzilor din Republica Moldova și ale beneficiarului, precum și modul de raportare și finanțare. Costul unei ore de interpretare se calculează anual reieșind din cuantumul salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul de gestiune, împărțit la 169 de ore și înmulțit la coeficientul contribuțiilor de asigurări sociale și medicale, aprobate prin Legea bugetului asigurărilor sociale de stat și Legea fondurilor asigurării obligatorii

de asistență medicală. Această lege a fost implementată cu scopul îmbunătățirii măsurilor de protecție socială a persoanelor cu dizabilități în conformitate cu prevederile Convenției Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități, ratificate prin Legea nr. 166 din 9 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în anul 2010, nr. 126-128, art. 428, și ale Legii nr. 60 din 30 martie 2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, în 2012, nr. 155-159, art. 508, cu modificările și completările ulterioare [1, pp. 85-90]. Asociația Surzilor din Republica Moldova asigură organizarea și prestarea serviciilor de comunicare prin utilizarea limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor cu ajutorul interpretului. Controlul asupra executării prezentei Hotărâri se pune în sarcina Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

Aceste legi servesc un fundament juridic foarte important în utilizarea dreptului limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor de către persoanele cu dizabilitate de auz. Limbajul mimico-gestual/limbajul semnelor este un sistem viu în dezvoltare permanentă, fiind aplicat în comunicare continuă. Aceasta reprezintă o „limbă străină” independentă, care are o destinație educativă și culturală, cu dimensiune estetică, poetică, accesul la o cultură și la un patrimoniu, fiind considerată puntea de comunicare/relaționare între persoanele cu dizabilitate de auz și întreaga societate. Limbajul mimico-gestual/limbajul semnelor, ajută persoanei cu dizabilitate de auz să își dezvolte identitatea, autonomia, încrederea în sine. Reieșind din specificul dizabilității, acest limbaj înglobează și sistemul perceptiv vizual. Identic unei limbi străine, limbajul mimico-gestual/limbajul semnelor are flexibilitatea necesară pentru crearea vocabularului nou și structurii gramaticale. Acest mijloc de comunicare admite persoanelor cu dizabilitate de auz să își dezvolte personalitatea, spiritul critic, raționamentul, capacitatea de a se detașa de la o situație, de a realiza o reflecție analitică [3, pp. 9-11].

Proveniența limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor a fost înregistrată oficial începând cu sec. al XIX-lea. Persoanele cu dizabilitate de auz, obligatoriu, din frageda copilărie erau învățați să comunice prin intermediul limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor, în așa mod fiind realizată demutizarea persoanelor cu dizabilitate de auz. Deoarece gestul/semnul era susținut continuu de o articulare clară a sunetului postat, cuvântului rostit, de către specialistul implicat în demutizare, se practica și exersarea labiolecturei, ce prezenta un element de comunicare nu mai puțin important decât celelalte subsisteme din comunicare a limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor [6, pp. 7-9].

În Europa, limbajul mimico-gestual/limbajul semnelor, ca modalitate de comunicare a persoanelor cu dizabilitate de auz, a întâmpinat diverse dificultăți, dar și succese în dezvoltarea sa. Începând cu anul 1760, starețul de l'Épée (1712-1789), din Paris, fiind în opoziția Bisericii, care avea rezerve vizavi de persoanele cu dizabilitate de auz, și-a dedicat întreaga viață cercetării limbajului mimico-gestual și rentabilizarea utilizării acestuia. Dezvoltarea și implementarea acestui mijloc de comunicare a dat rezultate excelente. Persoanele cu dizabilitate de auz au primit accesul la o formare personală și profesională de calitate, astfel devenind personalități remarcabile din diferite domenii: profesori, directori, artiști, scriitori etc. În anul 1776, egumenul l'Épée publică prima sa lucrare, intitulată „Institutele de surdomuți”, în care descrie sistemul său de instruire prin „semne metodice”. Această lucrare a avut un impact major în dezvoltarea istorică al limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor. Următorul pas spre inițierea cercetărilor în domeniul limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor a fost deschiderea primii școli, în Rusia, pentru persoanele cu dizabilitate de auz, înființată în anul 1806, la Павловск. A doua școală, a fost deschisă în SUA – la Hartford, Connecticut, în 1817. Ceva mai târziu, la Leipzig, a fost înființată următoarea școală pentru copiii cu dizabilitate de auz, fondată de S.Geynike [2, pp. 16-17].

Cercetătorul Geynike și succesorii săi aveau scopul de a-i învăța pe copiii cu dizabilitate de auz vorbirea și pronunția. În anul 1880, considerat mai târziu un an crucial cu amprentă negativă în dezvoltarea limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor, a fost organizată Conferința dedicată dificultăților de instruire și educare a persoanelor cu dizabilitate de auz, desfășurată la Milano, unde a fost discutat subiectul implementării prin „metoda orală”, sub pretextul „normalizării” persoanelor cu dizabilitate de auz, argumentând a fi mai eficientă decât cea „mimică”, în curând, cea de-a întâi, utilizată și în școlile din Europa, SUA și Rusia [1, pp. 117-118]. În consecința implementării „metodei orale” de comunicare cu persoanele cu dizabilitate de auz, mediul medical și presiunile politice au impus interzicerea utilizării limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor în educarea și instruirea persoanelor cu dizabilitate de auz, din anul 1880 până la sfârșitul secolului XIX. Circa douăzeci de ani mai târziu, practica a demonstrat totuși ineficiența „metodei orale” în instruirea și educarea persoanelor cu dizabilitate de auz, mai mult de 80% dintre persoanele cu dizabilitate de auz erau analfabeți, din ce cauză, majoritatea erau șomeri, și nu-și găseau rostul în societate. Grație înfruntării de către persoanele cu dizabilitate de auz, împreună cu specialiștii din domeniu: pedagogi, defectologi, psihologi, lingviști și reprezentanți din țările europene și americane, limbajul mimico-gestual/limbajul semnelor își regăsește dreptul de utilizare în educație, în microsocietatea specifică. Această perioadă fiind considerată punctul de pornire a succesului implementării limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor, în special în instituțiile avizate, unde se aflau la instruire persoanele cu dizabilitate de auz și în general în întreaga societate [2, p. 19].

Limbajul mimico-gestual/limbajul semnelor diferă de la o țară la alta, el nu este universal, deși există destule semne gestuale/mimice comune. În pofida acestor deosebiri între limbajul mimico-gestual/limbajul semnelor din fiecare țară, există unele fenomene istorice care fac ca limbajul mimico-gestual/limbajul

semnelor, din țări aflate la mari distanțe, să fie cu mai multe asemănări între ele. Astfel, deși limba engleză este limba vorbită în Anglia și Statele Unite ale Americii, limbajul mimico-gestual/limbajul semnelor din aceste țări sunt diferite, iar American Sign Language este mai apropiat de limbajul mimico-gestual/limbajul semnelor francez [1, pp. 126-131]. De astfel nici limbajul mimico-gestual/limbajul semnelor nu este identic peste tot teritoriul României. Deși, în cea mai mare parte coincide, există semne diferite, nu doar la nivel de regiuni, dar și la nivel de grupuri. Mulți dintre cei cu dizabilitate de auz sunt creativi în elaborarea unor strategii de comunicare prin folosirea mimicii și gesturilor, de unde și diversitatea semnelor. Limbajul mimico-gestual/limbajul semnelor din Republica Moldova este un limbaj diferit de cel utilizat în România, diferențiind și dactilemele, nu doar gesturile. O bună parte a dactilemelor sunt împrumutate din Federația Rusă [2, p. 20].

La momentul actual, unica instituție din Republica Moldova care oferă competență în predare-învățare-evaluare a cursurilor avansate în limbajul mimico-gestual/limbajul semnelor, oficial, este Asociația Surzilor din Republica Moldova. Această organizație are menirea să pregătească și perfecționeze la nivel profesional, interpreți, specialiști în limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Facultatea Psihologie și Psihopedagogie Specială, în cadrul specialității Psihopedagogia Specială, în planul de studiu include cursul limbajul mimico-gestual. Aici se face inițiere în limbajul mimico-gestual/limbajul semnelor, este un curs cu număr de ore foarte mic, în care se învață cursul introductiv. O pregătire mai avansată se realizează la ciclul masterat, la specializarea „Comunicarea alternativă. Sistemul Braille. Limbajul semnelor. Mediator în tehnica vorbirii” [1, pp. 95-97]. La finele acestui curs, studenții posedă cunoștințe generale, suficiente pentru a putea comunica prin dactileme și gesturi, pe teme concrete, în caz de necesitate, cu o persoană cu dizabilitate de auz.

Pentru a putea activa în calitate de interpret în limbajul mimico-gestual/limbajul semnelor, este necesar de a deține studii medii generale, și, desigur, act de studiere avansată a cursurilor speciale organizate de Asociația Surzilor din Republica Moldova. În Clasificatorul ocupațiilor, profesiilor și funcțiilor (CORM 006-14) nr. 22 din 03.03.2014, publicat în Monitorul Oficial nr.120-126/670, din 23.05.2014, este inclusă funcția de interpret în limbajul mimico-gestual, pe lângă grupa de bază a specialiștilor specifici audiologi, specialiști în logopedie, care evaluează, gestionează și tratează tulburările fizice, care afectează auzul uman, vorbirea, comunicarea și capacitatea de înghițire. Aceștia recomandă dispozitive de corecție sau terapii de reabilitare pentru probleme cum ar fi pierderea auzului, tulburări de vorbire, precum și probleme senzoriale și neuronale și de asemenea oferă consultanță privind siguranța auzului și o comunicare mai bună. Marea majoritate a specialiștilor formați în domeniul limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor sunt din familii unde există persoane cu dizabilitate de auz, mai rar fiind întâlnite cazuri în care viitorul specialist să fie sensibilizat din exterior și să înainteze cereri din propria inițiativă la studii a acestei limbi [5, pp. 11-16].

În cadrul proiectului Edificarea unui „pod de comunicare” proactivă – Demers pentru incluziunea persoanelor cu dizabilități, care a fost realizat datorită Alianței Centrelor Comunitare de Acces la Informație și Instruire din Republica Moldova (Alianța INFONET), în parteneriat cu Asociația Surzilor din Republica Moldova, cu suportul Fundației Est-Europene, din resursele acordate de Guvernul Suediei și de Ministerul Afacerilor Externe al Danemarcei/DANIDA, a fost promovată studierea limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor. În cadrul acestui proiect Asociația Surzilor din Republica Moldova a realizat 6 ateliere informative de 2 zile fiecare, formând nivelul începător, cu participarea a 122 persoane, dintre care 7 bărbați și 115 femei, din instituțiile specializate pentru copiii hipoacuzici din orașul Chișinău, Cahul, Bălți, și Hîrbovăț din raionul Călărași. De asemenea, au fost

organizate cursuri gratuite de instruire a limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor – online, curs de e-learning, sub genericul „Introducere în limbajul mimico-gestual”, desfășurat în perioada 15 iunie – 30 noiembrie [2, pp. 44-51]. Numărul de participanți înscriși la acest curs erau circa 40 de persoane. În cadrul acestui curs online au fost realizate 14 teme: alfabetul Român al limbajului mimico-gestual din Republica Moldova, alfabetul Rus al limbajului mimico-gestual din Republica Moldova, să facem cunoștință, familia, cifre, numere, ora, bani, școala, transportul, locuința, îmbrăcămintea, bucătăria, produse alimentare, anul, zilele săptămânii, anotimpurile, medicina, culorile [3, pp. 25-31]. Fundamentat de cursul online a fost elaborat și editat „Ghidul metodologic pentru învățarea limbajului semnelor în Republica Moldova” fiind un sprijin în studierea limbajului mimico gestual/limbajul semnelor pentru publicul larg dorit de cunoștințe în acest domeniu specific. Pentru a nu se limita doar la cursul online, a fost lansat primul Dicționar al limbajului mimico gestual din Republica Moldova în data 30.03.2017. Dicționarul cuprinde peste 2000 de semne prezentate în forma cea mai practică și eficientă, fiind structurate pe domenii și ordonate alfabetic, iar descrierile executării gesturilor sunt în limbile română, rusă și engleză. Semnele sunt completate cu imagini fotografice, care îl fac accesibil unui cerc extins de beneficiari și un sprijin important pentru specialiștii din diverse domenii cu care se întâlnesc persoanele cu dizabilitate de auz medici, polițiști, juriști, învățători și alți specialiști. Dicționarul a fost realizat de Asociația Surzilor din Republica Moldova, în parteneriat cu Alianța INFONET, cu suportul financiar al Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare, în cadrul proiectului „Promovarea conceptului de translare în limbajul semnelor – o cale spre incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități” [4, pp. 7-11].

Asociația Surzilor din Republica Moldova în parteneriat cu Asociația Filantropică AGAPE au instruit 14 traducători. La data de 16 decembrie 2016 a avut loc examenul pentru obținerea licenței de

translator în limbajul mimico-gestual/limbajul semnelor, unde a avut loc o preselecție minuțioasă a cadrelor, după care, la Ministerul Justiției au fost depuse pentru concurs 12 dosare, ca, mai apoi, acceptate spre concurs fiind doar 10 persoane. În Republica Moldova există doar 17 interpreți autorizați în limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor care pot fi implicați oficial în diverse activități în sprijinul întregii societăți suferinzi de dizabilitate auditivă ce comunică doar prin intermediul limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor.

Promovarea, studierea și implementarea limbajului mimico-gestual/limbajul semnelor ca mijloc de comunicare este deosebit de important. O bună parte din societate, fie întâmplător, fie intenționat, încă mai ignoră această comunitate specifică. Este necesar a depune efort suplimentar și ieși din zona de confort, pentru învățarea acestei limbi necunoscute. Încă din copilăria precoce, când eram inapți în comunicarea verbală, utilizam cu mare îndrăzneală gesturile în comunicare cu părinții, în relaționare cu semenii. Mulți dintre noi, în iscusința comunicării verbale eficiente, fiind maturi, mai întâmpinăm dificultăți de exprimare a gândurilor, fiind marginalizați de propriile limite. Și totuși, dacă ne orientăm a fi o societate modernă, democratică, care tinde spre o incluziune socială a persoanelor cu dizabilități, este necesar, dacă nu putem ajuta, atunci să urmăm principiul de a nu dăuna pe cei care au o mare nevoie de a fi înțeleși și acceptați.

Bibliografie

1. Omul din lumea tăcerii. Ghid pentru înțelegerea lumii persoanelor cu dizabilități de auz/Proiectul „Abilitate versus Dizabilitate - de la înțelegere spre eliminarea discriminării și incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități auditive și de vedere”, Asoc. Surzilor din Rep. Moldova, Alianța INFONET[etal.]; resp. ed.: Victor Koroli (dir. proiect). - Chișinău: Dira-AP, 2016. – 300p.
2. Ghid metodologic pentru învățarea limbajului mimico-gestual în Republica Moldova/Alianța INFONET, Asoc. Surzilor din Rep.

- Moldova; resp. ed.: Ruslan Lopatiuc; dir. de proiect: Victor Koroli. - Chişinău: S.n., 2016 (Tipogr. „Garamont Studio”). - 200p.
3. Metode moderne de studiere a limbajului mimico-gestual în Republica Moldova/Aliaţa INFONET, Asoc. Surzilor din Rep. Moldova; resp. ed.: Ruslan Lopatiuc; dir. de proiect: Victor Koroli., Chişinău: Garamont Studio, 2017. - 306p.
4. Dicţionarul limbajului mimico-gestual din Republica Moldova/Asoc. Surzilor din Rep. Moldova (ASRM), Aliaţa INFONET; resp. de ed.: Ruslan Lopatiuc, Natalia Babici, Victor Koroli; experţi: Alla Bargan [et al.]; foto model: Olga Soltan. – Chişinău: Ideea-Com, 2017. – 736p.
5. Urea R. I. Interpret în limbajul mimico-gestual. – Ediţia a 3-a, revizuită şi adăugită – Bucureşti: Editura Universitară, 2015, 135p.
6. Зайцева Г.Л. Жестовая речь. Дактилология Учеб. Для студ. Высших учебных заведений. (Коррекционная педагогика) - М. Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000, 192 с.

**CONCEPEREA MODELULUI PEDAGOGIC DE FORMARE
A CULTURII MUNCII LA ELEVII CU DIZABILITĂŢI
MINTALE**

***Viorica CERNEAVSCHI, lector universitar,
Valentina STRATAN, dr., conf. univ.***

Summary

In the context of the new approaches of the education and training of the pupils with special educational needs, the need to form a work culture, as a necessary condition for personal and professional self-realization, is felt. The content of this article concerns the pedagogical Model of work culture formation in students with special needs that comprises the specificity and the importance of technological education in auxiliary schools, in accordance to the general phases of mental process formation and their correlation with the stages of work capacities formation in students with mental disabilities, valorization the working culture principles and respecting the necessary psycho-pedagogical conditions, implementation of the specific technology of work culture formation in students with special needs.